

Preek, gehouden door ds. Jaap Bakker, Feanwâlden, in de Agneskerk te Goutum, op zondag 6 januari 2019, zondag Epifanie – Verschijning des Heren.

Schriftlezingen: Jesaja 60, 1-6
Mattheüs 2, 1-12

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

“Folle lok en seine” – “Veel heil en zegen”: dat wensen wij elkaar van harte toe aan het begin van een nieuw kalenderjaar. Laten we hopen dat die woorden ook werkelijk gaan léven, ook werkelijk iets gaan doen, en dat die woorden niet beperkt blijven tot de eerste dagen van januari. Zoals wij aan het einde van de kerkdienst gezegend worden om zelf ook tot een zegen te zijn in de week die komt. De zegen blijft niet beperkt tot de zondag, maar die zegen wil de wereld in, naar de mensen toe. Inderdaad: we worden gezegend om tot een zegen te zijn – tot eer van God en tot heil voor de mensen.

Vandaag, 6 januari, luisteren we naar het verhaal van de wijzen uit het Oosten, het verhaal van epifanie, verschijning des Heren.

Want het kerstfeest (feest van de geboorte, 25 december) gaat wel door, krijgt een vervolg.

De geboorte op zich zegt nog niet zoveel als je niet wet hoe deze Jezus onder ons verschenen is, aan het licht gekomen is.

Daarom op 6 januari het feest van epifanie, feest van drie koningen (maar het waren geen koningen maar wijzen, daarover straks meer). Dit jaar valt dat precies op zondag 6 januari, en anders wordt het gevierd op de zondag die het dichtste bij 6 januari ligt. In de oosters-orthodoxe kerk, zeg maar in Oost-Europa, is dit feest – epifanie – eigenlijk een nog groter feest dan het kerstfeest, het feest van de geboorte.

Zo zie je dat je puttend uit dezelfde bron, uit dezelfde traditie tot verschillende accenten kunt komen, tot verschillende vormgevingen. Daar is ook niets mis mee: zo kun je ook van elkaar leren, elkaar aanvullen, elkaar verrijken.

In Israël, in de bijbel is het zo dat het feest niet beperkt blijft tot een of twee dagen, maar dat het dóór gaat, zodat ook de andere dagen de glans van het feest zullen opvangen.

Epifanie is de verdere uitwerking, de doorwerking van het kerstfeest. Vanouds luistert de kerk op deze zondagen van epifanie naar het verhaal van de wijzen uit het oosten, naar het verhaal van de doop van Jezus in de Jordaan, en naar het verhaal van zijn eerste teken: water werd tot wijn te Kana in Galilea.

Het verhaal van de wijzen uit het oosten heeft altijd tot de verbeelding gesproken en het is talloze malen in de beeldende kunst afgebeeld.

Maar we moeten wel weten waarom Mattheüs het zó verteld, en waarom Lucas het op zijn manier vertelt. Bij Lucas zijn het herders, als vertegenwoordigers van Israël, die als eersten bij de pasgeboren Herder komen. Bij Mattheüs zijn het vreemdelingen, vertegenwoordigers van de volkeren, die bij de pasgeboren Koning komen. Maar wel in déze volgorde:

eerst Israël, dan de volkeren. We zullen straks dan ook zingen:

Juicht voor de koning van de Joden, en dan: Juicht voor de koning van de volken (Lied 526).

Let u op de opstelling in de kerststal: op 25 december staan de herders in het volle licht, en op 6 januari staan de wijzen in het volle licht, en dan zijn de herders al weer lang en breed teruggekeerd naar hun kudde.

Als wij Jezus ergens willen zoeken en vinden dan in Israël, het volk waaruit Hij geboren is.

Zo is Hij in alles gehoorzaam de weg van zijn volk gegaan: besneden op de achtste dag en toen ontving Hij ook zijn Naam – Jezus, God redt, God bevrijdt.

De achtste dag: dat is dus op 1 januari. Aan het begin van een nieuw kalenderjaar wordt die naam over ons uitgeroepen. Ook 2019 is ten diepste een annus Domini, een jaar onzes Heren.

Onze jaren, onze tijden zijn in uw hand, o God.

Hier zijn het de wijzen uit het oosten, uit die wereld van wijsheid en magie. In het grieks staat er ook “magiërs, wijzen”. Géén koningen, dat is er later van gemaakt (de drie geschenken), maar er staat toch echt “wijzen” en een aantal wordt niet genoemd. Later heeft de volksvroomheid hen ook namen gegeven: Caspar, Melchior en Balthasar.

Wijzen, magiërs die aangespoord door een teken van de hemel, op weg zijn gegaan om de pasgeboren Koning te gaan huldigen. Altijd weer zijn er pogingen gedaan om deze ster in de geschiedenis aan te wijzen. In het planetarium in Franeker en in de sterrenwacht in Burgum kunnen ze je er alles over vertellen. Dat is allemaal heel lief en schattig bedoeld, maar nuchtere en gelovige mensen zoals u en ik zullen dan gewoon zeggen “Nou en...”

Deze ster was immers niet met het blote oog te zien, deze ster was alleen te zien met de ogen van het geloof. Herodes heeft die ster niet gezien, hij wilde die ster ook helemaal niet zien, net zo min als de schriftgeleerden in Jeruzalem. Als je zo krampachtig je macht wil uitoefenen dan ben je doof en blind voor signalen van de andere kant, van Gods kant.

Maar waarom kon die ster de wijzen niet in één keer naar Bethlehem brengen? Omdat je niet bij dit Kind kunt komen buiten Israël om. Daarom die zogenaamde omweg via Jeruzalem.

Want die ster op zich zegt nog niets als de Schriften niet opengaan. Hier in Mattheüs 2 mogen we horen: aan het schijnbaar donkere firmament straalt een ster: teken van Gods menslievendheid en barmhartigheid. Zijn heil is uit de joden en wil wereldwijd beaamd worden.

Dit heil, dit licht gaat alle volken aan.

In Jeruzalem weet men de juiste inlichtingen te geven, maar men komt zelf niet in beweging. Dat kan dus: je hebt het Woord gehoord maar je doet er verder niets mee.

Maar wie moet de wijzen dan de weg wijzen? Al weer: de ster – die ging hen voor naar Bethlehem. Als de aarde het laat afweten dan moet de hemel wel in beweging komen.

En zo komen de wijzen met hun geschenken bij de pasgeboren koning der volken:

goud: het koningsgeschenk; wierook: mogen mijn gebeden als wierook voor U opstijgen, o God; en mirre: daarmee worden de doden gezalfd voor hun begrafenis.

U hoort het: in het begin ligt het einde al besloten. Verder is er een mooie uitleg die zegt dat elke wijze een werelddeel vertegenwoordigt van de toenmalig bekende wereld: Afrika, Azië en Europa. Eén van de wijzen is dan ook altijd met een donkere huidskleur afgebeeld. Wijzen zijn op weg gegaan en ze hebben gevonden. Als dat geen hoop geeft aan het begin van een nieuw kalenderjaar... Wanneer wij werkelijk zoeken en op weg gaan, op zoek naar licht en leven, dan mogen wij in dit verhaal de belofte horen dat wie zoekt die zal vinden, en dat wie klopt dat hem/haar zal worden open gedaan.

Jesaja zegt: Sta op want je licht is gekomen. Sta op... dat heeft te maken met opstanding, en met open staan: open staan voor wat God ons wil geven, en dat is niet weinig. Je denkt aan Johannes 1: “Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen” (Johannes 1, 5).

Als we zo durven op te staan, durven open te staan voor het licht, voor Gods licht, dan kunnen we vol vertrouwen zingen:

“Bouwt dan ootmoedig aan de aarde,
legt vrede in elkanders hand:
Hij die de beste wijn bewaarde
roept ons ter bruiloft in zijn land!”

Zo blijven wij Hem verkondigen, zo blijven wij Hem verwachten, totdat Hij komt om alles te voltooien in zijn Naam.

In de Naam van de Vader, en van de Zoon, en van de Heilige Geest.

Amen.

